

Konsolidacja obywatelska dla demokratycznej przyszłości Polski **Memorandum Porozumienia**

Spis treści

- 1. Wstęp**
- 2. Czynniki pogarszającej się sytuacji Polski**
- 3. Zasady politycznej konsolidacji demokratycznej**
- 4. Model konsolidacji opozycji polityczno-obywatelskiej**
 - 4.1. Cele konsolidacji**
 - 4.2. Podmiot dokonujący zmiany**
 - 4.3. Wizja zmian**
 - 4.4. Kierunki i mechanizm zmian**
 - 4.5. Wdrożenie i urzeczywistnienie konsolidacji i zmian**
- 5. Podsumowanie**
- 6. Załącznik**
- 7. Źródła**

1. Wstęp

Trwające w Polsce od ponad pięciu lat odstępowanie rządzących od konstytucyjnych wartości stopniowo przekształciło demokrację liberalną w dyktaturę większości (PiS i pozostałe podmioty tzw. zjednoczonej prawicy). Coraz śmieiej zamieniają oni nasze państwo w autorytarny system polityczny.

Po bezprawnym zawłaszczeniu niemal całego wymiaru sprawiedliwości i podporządkowaniu go partii rządzącej, praktycznie zlikwidowano filar demokracji, czyli trójpodział władzy i niezależną od rządzących kontrolę władz. Obecna władza w naszym Kraju stoi ponad prawem, a nie odwrotnie. Praworządność, czyli taki system, w którym zwykli obywatele, ale przede wszystkim władze publiczne działają na podstawie i w granicach prawa jest już tylko pustym frazesem.

Państwo nie wspiera na zasadach pomocniczości swoich obywateli, tylko swoich zwolenników. Publicznie stygmatyzuje lub gardzi opozycją albo szerzej: niepopierającą

rzządzających częścią społeczeństwa, czyli biorąc pod uwagę ostatnie sondaże, większością obywateli.

Nie szanuje się neutralności światopoglądowej. Pokazały to ostatnio uroczystości 29 rocznicy powstania Radia Maryja, a mariaż kościoła i państwa stał się nierozzerwalny jak małżeństwo sakramentalne. To praktycznie uniemożliwia wykrycie kościelnych zbrodni pedofilii, podobnie jak trudna jest penalizacja przemocy w rodzinie.

Państwo nie chroni na wystarczającym poziomie własności prywatnej, równości podmiotów i konkurencji. Zastępuje je ideologiczna renacjonalizacja ważnych sektorów gospodarczych, na przykład bankowości oraz ostatnio prywatnych podmiotów tworzących tzw. „czwartą władzę”, czyli niezależnej prasy. Przejęcie przez państwowy koncern naftowy Orlen wydawnictwa Polska Press, czyli 20 z 24 wydawanych w Polsce dzienników regionalnych oraz blisko 120 tygodników lokalnych i 500 witryn online, ma zapewnić dostęp do 17,5 mln użytkowników (patrz indoktrynowanych ustawicznie starych i nowych wyborców PiS). W tej sytuacji jest oczywiste jaką rolę w strategii polskiego koncernu naftowego odgrywać będzie na przykład „Głos Wielkopolski”. Na pewno nie ma to nic wspólnego z ekspansją produktową lub rynkową, ani dywersyfikacją ryzyka biznesowego. Nie honoruje się apolityczności i transparentności urzędniczej oraz jasnych reguł zarządzania kapitałem ludzkim (np. wyłącznie na podstawie kompetencji zawodowych, a nie przynależności partyjnej). Sektor państwowy, zamiast być ograniczany do niezbędnego minimum, jest rozbudowywany. Zarządzanie państwem osiągnęło nieznaną w dziejach poziom centralizacji, zamiast federalizacji i decentralizacji.

Prawdę w życiu publicznym mogą gwarantować istotnie niezależne od rządzących i państwa media publiczne. Niestety, prawda staje się dobrem deficytowym, a jej rzadkość jest proporcjonalna do tempa przejmowania niezależnych mediów przez firmy państwowe, podporządkowane władzy publicznej.

Pokojowa współpraca międzynarodowa jest oparta na idei i konieczności ponadnarodowej współpracy (kooperacji pozytywnej) i rozwiązywania globalnych i lokalnych problemów XXI wieku. Staje się ona coraz bardziej wątpliwa i utrudniona ze względu na politykę rządzących wobec Unii Europejskiej, w tym rzeczywistego braku strategicznej wizji polityki zagranicznej.

Zarysowane wyżej wartości demokratycznego społeczeństwa XXI wieku są sukcesywnie i autorytarnie niedotrzymywane oraz deprecjonowane przez rządzące środowisko PiS. Dzieje się tak mimo sprzeciwu opozycji sejmowej oraz znaczącej większości społeczeństwa

obywatelskiego w Polsce. Kontynuowanie rządów środowiska PiS grozi katastrofą w wymiarze międzynarodowym, gospodarczym, edukacyjnym, środowiskowym i oczywiście zdrowotnym. Pokazują to wszystkie niemal profesjonalne analizy aktualnej sytuacji Polski, zwłaszcza w czasach pandemii. Ujawniła ona z całą mocą szczególnie złożoną sytuację problemową naszego Kraju we wszystkich sferach i poziomach funkcjonowania państwa oraz niezdolność obecnie rządzącej ekipy do ich rozwiązania.

Zmiana takiego stanu rzeczy jest możliwa w zasadzie tylko poprzez pokojowe, demokratyczne przejęcie władzy przez opozycję polityczną i ruchy obywatelskie w 2023 roku. Będzie to możliwe wcześniej, jeśli obywatelska presja zmusi rządzących do ogłoszenia wyborów przedterminowych.

Działania mające na celu skuteczne rozwiązanie tych problemów powinni podjąć liderzy tych organizacji niezwłocznie. Za chwilę będzie za późno, po zbudowaniu przez PiS nie hybrydowego jak obecnie, ale pełnego systemu autorytarnego. Przyszłość naszego Kraju zależy od odwagi, determinacji, koncepcji politycznej i decyzji, które należy podjąć TU i TERAZ.

Wobec niezdolności - rozproszonych i skonfliktowanych obywateli, rządzących sił politycznych, jak również opozycji politycznej - do przywrócenia normalności musimy wziąć sprawę w swoje ręce. Po wielomiesięcznych rozmowach z licznym gronem naszych współobywateli, zredagowaliśmy stanowisko w formie Memorandum Porozumienia opozycji politycznej i obywatelskiej, które wskazuje na fundamentalne źródła zagrożeń i podstawy ich usunięcia.

2. Czynniki pogarszającej się sytuacji Polski

We Wstępie zarysowaliśmy elementy diagnozy sytuacji politycznej i konsekwencje upowszechniania coraz bardziej autorytarnych zmian w naszym systemie zarządzania państwem. Niestety, jak pokazały ostatnie wybory parlamentarne w 2019 roku (i już w mniejszym stopniu prezydenckie w 2020 roku) nie były one należycie rozpoznane i doceniane przez większość społeczeństwa. Rządząca po 2015 tzw. zjednoczona prawica zyskała poparcie dzięki populistycznej indoktrynacji skierowanej do obywateli oczekujących poprawy swojego losu. Bezpardonowy marketing polityczny w publicznych środkach masowej komunikacji, bezpośrednie transfery socjalne okazały się istotne dla wielu grup obywateli. Jednak mają one konsumpcyjne i krótkookresowe skutki. Wobec zmniejszającego się stopnia

inwestycji w rozmaite formy kapitału (majątek; kapitał ludzki; kapitał społeczny; kapitał środowiska naturalnego), akcje zjednoczonej prawicy nie tworzą trwałej podwaliny rozwoju cywilizacyjnego Kraju w dobie narastających problemów XXI wieku.

Rząd zjednoczonej prawicy prowadzi nieczytelną, uwikłaną i nieprofesjonalną politykę zarządzania państwem. Kraj znajduje się w stanie permanentnych „reform”, które mało kto rozumie, nieprzynoszących zapowiadanych skutków. Rozchwiane są osoby i instytucje zaufania publicznego. W konsekwencji obniża się potencjał Polski, jej miejsce w Europie i na świecie oraz spada jakość życia. Obywatele nie mają określonej i pewnej perspektywy życia w Kraju. Wielu z nich, zwłaszcza przedstawiciele młodego pokolenia nadal deklaruje chęć emigracji, którą chwilowo hamuje pandemia Koronawirusa.

U podstaw tej sytuacji leżą następujące, kluczowe czynniki.

1) Polska ma określone uwarunkowania, które współoddziałują z możliwościami i ograniczeniami kształtowania naszej przyszłości. Należą do nich np.: a) usytuowanie terytorialne i geopolityczne oraz jej potencjał cywilizacyjny; b) poziom kapitałów: materialnego, ludzkiego i społecznego; c) historia, tradycja i dziedzictwo oraz odniesienie do nich; d) bilans własnych silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń płynących z otoczenia.

2) W okresie 25 lat od 1990 roku osiągnęliśmy najwyższy w tysiącletniej historii naszego Kraju rozwój cywilizacyjny oraz bezpieczeństwo międzynarodowe. Wynika to z przyjętego modelu transformacji ustrojowej oraz naszego członkostwa w Unii Europejskiej i NATO. Mimo to po pięciu latach rządów środowiska PiS znajdujemy się w pobliżu najniższego punktu okresu przejściowego między epoką „realnego socjalizmu” (przed 1989r) a pożądanym, prorozwojowym modelem rządzenia państwem, czyli demokracją konstytucyjną, w jej kształcie zbliżonym do demokracji liberalnych Europy Zachodniej. Odwołujemy się do rozmaitych, w tym bardzo dyskusyjnych elementów dziedzictwa historycznego Polski i jego interpretacji. W rezultacie jesteśmy skonfliktowani i nie mamy, jako społeczeństwo, wyraźnego poczucia tożsamości obywatelskiej.

3) Jesteśmy społeczeństwem bardzo różnorodnym, ale podzielonym i zatimizowanym, wykluczającym pewne grupy, bez wyraźnego poczucia wspólnotowości na wszystkich obszarach i poziomach. Obywatel nie jest poważaną kategorią polityczną, prawną, społeczną, itp., wobec miażdżącej dominacji państwa, tak charakterystycznej dla minionego okresu PRL.

4) Aktualny system zarządzania Polską tworzy niekorzystne uwarunkowania dla kształtowania budowy, mechanizmów funkcjonowania, zachowań i działalności rozmaitych podmiotów i instytucji oraz Kraju jako całości. W konsekwencji: a) wrasta wartość

egocentryzmu (sobkostwa); materializmu (pieniądze); „wilczej konkurencji”; podejścia „a po nas choćby potop”, i in.; b) spada wartość prawdy, rzetelności, prawa i norm kulturowych, zaufania, wspólnotowości, obywatelskości, poczucia odpowiedzialności, i in. (należących do historycznego kanonu podzielanych wartości ogólnoludzkich); c) spada wartość istotnych źródeł władzy, takich jak autorytety, podzielane doktryny (systemy przekonań) na rzecz władzy formalnej i siły (bagatelizowanie obywatelskości; odhumanizowane prawo; statyczny układ ustrojowy Kraju; bezduszna i mechaniczna administracja, i in.).

5) Istniejący system edukacji, należący w znacznym zakresie (szkolnictwo) do systemu zarządzania Krajem, począwszy od rodziny, przez szkoły, stowarzyszenia aż do samokształcenia, jest przeciążony, niedofinansowany, nieprofesjonalny, niespójny i nie jest oparty na szerokich, podzielanych tradycjach oraz nowoczesności. Absolwenci takiego systemu mają ograniczone horyzonty, odwołujące się często do pozanaukowych i pozaracjonalnych źródeł. W wielu wypadkach są zagubieni, łatwo przyjmują rozmaite, populistyczne i nieprawdziwe oddziaływania oraz indoktrynację państwa lub kościoła katolickiego. Determinują one ich myślenie i sposób działania w życiu publicznym i prywatnym, nieraz bardzo odległy od powszechnie uznawanych w demokratycznym świecie standardów i wartości. Jesteśmy na ogół lepiej wyedukowani w sensie techniczno-operacyjnym, ale z pewnością niżej wykształceni w sensie społecznym.

6) Pandemia koronawirusa jest masowym, systemowym zagrożeniem, którego nie potrafimy dobrze rozpoznać, nie rozumiemy mechanizmów jego oddziaływania, wreszcie nie mamy skutecznych systemów profilaktyki i terapii. Pandemia odkrywa niski profesjonalizm i skuteczność systemu ochrony zdrowia, szerzej – państwa, jako części systemu zarządzania Krajem. Dotyczy to nie tylko reguł budowy, mechanizmów funkcjonowania, proceduralnych zachowań i działań zarządczych w tym ważnym społecznie podsystemie, ale również zarządzania okresowymi kryzysami i projektami.

3. Zasady politycznej konsolidacji demokratycznej

Każda działalność ma zawsze swoje fundamenty w postaci poglądów na jej temat, wywodzących się z doświadczenia życiowego, edukacji, przynależności do określonych grup społecznych, czy opowiadania się za pewnymi rodzajami kultury, w tym postaw i zachowań w życiu prywatnym i publicznym.

Konsolidacja musi być systemem, czyli całością kompleksową, spójną, uporządkowaną, funkcjonalnie oczywistą i oddziałującą z otoczeniem. Poniżej wskazujemy przykładowe składniki takiego systemu, oczywiście traktowane jako odniesienie myślenia a nie kategorie narzucane.

1) Określenie wartości i celów konsolidacji, które powinny być przyjęte przez wszystkie konsolidujące się podmioty, i które stworzą fundament konsolidacji.

2) Stworzenie konsolidacji, która na demokratycznych zasadach zdobędzie władzę, przywróci sprawstwo (uzyska prawo do rządzenia Krajem) w planowanych lub wymuszonych powszechną zgodą obywateli, przedterminowych wyborach parlamentarnych i/lub prezydenckich.

3) Proponowane fundamenty konsolidacji zawierają następujące zasady.

- a) powszechne i obiektywne praworządność i demokracja;
- b) odnowione relacje między państwem a obywatelem (-ami), społeczeństwem i gospodarką – uznanie obywatela i wspólnotowości za kategorie równie ważne, układ dynamicznie równoważony;
- c) wolność obywatelska i samorządność;
- d) nieskrępowany dostęp do informacji i jawność życia publicznego;
- e) niezależność funkcjonalna podmiotów i instytucji politycznych oraz sprawowania nad nimi kontroli;
- f) profesjonalne i wdrażalne strategie państwa ze szczególnym zwróceniem uwagi na: dekarbonizację, digitalizację, reindustrializację, biotechnologie; rozwój przedsiębiorczości, w tym innowacji;
- g) zero wykluczeń i tolerancja.

4) Kiedy planuje się i dokonuje zmiany pojawiają się, m.in., problemy:

- a) celów tych zmian;
- b) wizji zmian;
- b) podmiotu dokonującego zmiany;
- c) kierunku i mechanizmu zmian
- d) zasad wdrożenia i urzeczywistnienia zmian.

Spółczeństwo, jako całość rozumiana ilościowo i jakościowo, jest rozproszone i stanowi skomplikowaną sieć powiązań. W Polsce ta sieć nie stanowi układu o wysokim poziomie integracji i wspólnotowości obywatelskiej. Oznacza to, że tzw. „pospolite ruszenia” są efemeryczne (przypadkowe i nietrwałe) i mało skuteczne. Dlatego po zdefiniowaniu celu

przeprowadzanych zmian należy wyznaczyć dalsze bazowe elementy systemu, czyli ustalić podmiot dokonujący zmiany, generalną wizję zmian, kierunki i mechanizm zmian oraz wdrożenie i urzeczywistnienie konsolidacji i zmian.

4. Model konsolidacji opozycji polityczno-obywatelskiej

Model konsolidacji opozycji polityczno-obywatelskiej to koncepcja myślenia i działania, zmierzająca do trwałej, konstruktywnej zmiany w naszym życiu politycznym i społeczno-gospodarczym oraz w pozostałych podsystemach systemu zarządzania państwem, który znacząco zwiększy pomyślny i przyjazny dla znakomitej większości obywateli naszego Kraju rozwój cywilizacyjny społeczeństwa, z zachowaniem możliwie najwyższych standardów demokracji i sprawiedliwości społecznej. Model ten może wykluczyć z dotychczasowych profitów obecnych „ludzi władzy”, którzy w wielu przypadkach w sposób bezprawny i niezasłużony w stosunku do swoich kompetencji merytorycznych piastowali wysokie urzędy w państwie lub spółkach, bądź instytucjach państwowych, których jedyną faktyczną zasługą była lojalność wobec populistów i zwolenników zmiany naszego systemu demokratycznego sprzed 2015 roku na system hybrydowy z nadzieją na pełną i zgubną w dalszej perspektywie dla większości z nas, pełną autokrację.

4.1. Cele konsolidacji

Do nadrzędnych celów konsolidacji opozycji demokratycznej proponuje się zaliczyć następujące dwa kluczowe, przyszłe stany rzeczy, którym powinna ona służyć.

- 1. Odzyskanie możliwości realizacji demokratycznych wartości społeczeństwa polskiego w życiu publicznym.**
- 2. Sprawna realizacja działań, będących odpowiedzią na wyzwania współczesności, które stoją przed Polską w krótkim, średnim i długim horyzoncie.**

Bez odzyskania możliwości realizacji demokratycznych wartości społeczeństwa polskiego w życiu publicznym nie będzie możliwa sprawna realizacja działań, będących odpowiedzią na wyzwania współczesności, które stoją przed Polską w krótkim, średnim i długim okresie. Twierdzimy, że nie ma innej drogi. Tylko w demokratycznym społeczeństwie jest możliwy sprawiedliwy rozwój. Urzeczywistnia się w nim zasada niezbędnej różnorodności, będąca siłą

napędową wszelkiego rozwoju, w tym także dialogu. Ułatwia ona projektowanie i wdrażanie bardziej sprawiedliwych, a jednocześnie progresywnych zmian rozwojowych, w których nagradzane są jednostki zdolne, pracowite. Nie zapomina się również o tych grupach społecznych, które w opresyjnym systemie politycznym nie są cenione lub są wręcz stygmatyzowane. Takie grupy nie stanowią naturalnej siły poparcia dla populistów i dyktatorów, mamy tu na myśli - na przykład - osoby niepełnosprawne, pracowników sfery budżetowej, seniorów, imigrantów, i in.

Innymi słowy te wyzwania są równie ważne i mają charakter paradoksalny: sprawna ich realizacja wymaga narzędzia, jakim jest odzyskanie możliwości demokracji, zaś bez możliwości demokracji niemożliwa jest sprawna realizacja działań.

4.2. Podmiot dokonujący zmiany

Podmiotem dokonującym zmiany muszą być obywatele i ich reprezentanci, pragnący rozwiązania problemów i lepszej przyszłości Polski. Konieczna jest konsolidacja przeważającej liczby wyborców, a więc odwołanie się do grup opozycyjnych, grup niebiorących do tej pory udziału w głosowaniach politycznych oraz osób z puli popierających obecny układ rządzący. Do tych ostatnich trzeba trafić prawdziwą i rzetelną opowieścią o przyszłości. Skonsolidowana opozycja polityczno-obywatelska musi wcześniej przygotować i przestawić - w sposób prawdziwy, merytoryczny i zrozumiały dla większości Polek i Polaków - swój program oraz bezwzględnie określić gwarancje jego skutecznego wdrożenia.

Legitymację zmian daje obywatelom przekonanie wywodzące się z wiedzy, doświadczenia oraz zapisów istniejącej Konstytucji. Identyfikujemy lukę między stanem pożądanym i stanem faktycznym rządzenia Krajem oraz osiągnięć i sytuacji Polski. Luka ta jest zbyt duża i manifestuje się ostatnio ogromnym niezadowoleniem obywateli. Wywodzi się ono nie tylko z bieżących problemów wynikających z sytuacji pandemii i braku wyrazistej strategii ochrony społeczeństwa przed tym zagrożeniem. Jest też konsekwencją wielu decyzji upolitycznionych organów konstytucyjnych, które generują dodatkowe, nieakceptowalne społecznie następstwa dla licznych grup społecznych, odbierając im należną godność oraz konstytucyjne prawa i wolności.

Dotychczasowe próby konsolidacji liberalnych sił demokratycznych Kraju kończyły się na ogół niepowodzeniem, z wyjątkiem wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2018 roku oraz wyborów do Senatu w 2019 roku. Dlatego też przywódcami zmian nie powinni być liderzy

głównych partii opozycyjnych, jakkolwiek nie odmawia się im aktywnego udziału w tym procesie. Liderzy obecnej opozycji demokratycznej, mający swoją reprezentację w Parlamencie, czyli Koalicja Obywatelska, zmniejszona ostatnio Koalicja Polska, Lewica oraz przedstawiciel tworzącej się partii Hołownia 2050 powinni być istotnymi, ale nie kluczowymi animatorami konsolidacji polityczno-obywatelskiej. Jest jeden prosty powód. Kierownictwa tych bytów politycznych, przy całym szacunku do ich przeszłych i obecnych zasług dla życia publicznego oraz popełnionych błędów politycznych, są na ogół zawodowymi politykami. Żyją (niektórzy wiele kadencji) z zasiadania w Sejmie lub Senacie, co utrudnia im przyjęcie dobra publicznego, jako nadrzędnego i jedyne kryterium dobroci przyjętych rozwiązań, dominującego nad ich prywatnym lub partyjnym interesem. Wobec istniejącego systemu wyborczego (Metoda D'Hondta), żeby wygrać wybory parlamentarne cała opozycja polityczno-obywatelska powinna **UTWORZYĆ JEDNĄ LISTĘ WYBORCZĄ**. Tylko to stworzy fundament gwarancji wygrania wyborów parlamentarnych i zapoczątkowania procesu naprawy Rzeczypospolitej, w tym zwłaszcza powrotu do demokracji, praworządności, zrównoważonego i bezpiecznego w Europie oraz na świecie rozwoju naszego Kraju.

Mechanizm wyłonienia podmiotu, który przeprowadzi konsolidację jest od kilku miesięcy przedmiotem ożywionych dyskusji w gronie polityków, aktywistów ruchów obywatelskich oraz zwykłych obywateli, których głosy starano się uwzględnić w niniejszym Memorandum. Wśród zebranych pomysłów w tej kwestii na podkreślenie zasługują następujące.

1) Koncepcja zaproponowana 15 grudnia 2020 roku przez prof. Macieja Kisilowskiego, „Ruchu Ośmiu Gwiazd (***** ***) – symbolu wściekłości, ale i bezsilności wobec PiS. Powstałby Ruch Ośmiu Gwiazd opozycji: ogorzałych w boju i znających „teren” czterech demokratycznych kandydatów na prezydenta (Trzaskowski, Hołownia, Kosiniak-Kamysz, Biedroń) oraz czterech autentycznych, szanowanych polityczek reprezentujących główne nurty ideowe (np. Agnieszka Dziemianowicz-Bąk, Barbara Nowacka, Aleksandra Dulkiwicz, Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz). Te Osiem Gwiazd z pokolenia nieobciążonego żalem za III RP wspólnie proponuje przekonujący program zjednoczonej opozycji: spójną, zrozumiałą i atrakcyjną demokratyczną alternatywę dla Polski. Opierając się na pojawiających się już w 2019 roku propozycjach, m.in. Marka Borowskiego (oraz redaktorów niniejszego Memorandum w 2018, przed wyborami do Europarlamentu), grupa ta przedstawia też uczciwą formułę pozwalającą wszystkim partiom opozycyjnym na wystawienie swoich kandydatów do Sejmu na wspólnych listach wyborczych”.

2) Scenariusz dekompozycji rządów PiS w oparciu o istniejące siły polityczne w Sejmie (w zasadzie bez istotnego udziału opozycji obywatelskiej i pozaparlamentarnej) oraz przyjęcie założenia, że dalsza część obecnej kadencji Parlamentu będzie stanowiła swoistą Konstytuante, umożliwiającą wprowadzenie takich zmian prawnych, które pozwolą na powrót do praworządności i demokracji w naszym państwie (zob. Szłapka 2020).

3) Koncepcja rządu technicznego lub przedterminowych wyborów sformułowana przez lidera Ruchu Polska 2050 (Hołownia 2020), który widzi szansę na konsolidację lub przedterminowe wybory przede wszystkim poprzez otwarcie rozmów z posłami Porozumienia Jarosława Gowina, ale też z innymi posłami rządzącej tzw. zjednoczonej prawicy.

4) Koncepcja obywatelska utworzenia Okrągłego Stołu Konsolidacji Demokratycznej (OSKD), wywodząca się z założenia, że skuteczną zmianę można dokonać tylko w dialogu z obywatelami przez podmiot dokonujący zmian. OSKD powinien być jedynym podmiotem prowadzącym proces przygotowania konsolidacji opozycji polityczno-obywatelskiej w okresie do wyborów w 2023 roku lub wyborów przedterminowych. Przedterminowe wybory – scenariusz realny o ile presja społeczna, skłoni obecny układ rządzący lub jego hybrydę z opozycją do ogłoszenia przedterminowych wyborów. Zwolennicy demokracji konstytucyjnej i praworządności powinni być przygotowani tak jakby zmiana mogła nastąpić za kilka tygodni lub miesięcy. Koncepcja okrągłego stołu jest historycznie sprawdzoną i skuteczną, w najnowszej historii Polski, formą budowania konsensusu społecznego wokół najważniejszych spraw dla społeczeństwa i państwa polskiego. Animatorami procesu uruchomienia OSKD mogłyby być osoby zaufania publicznego niebędący czynnymi politykami, na przykład byli Prezydenci RP, czy demokratyczni liderzy opozycji solidarnościowej z czasów PRL (na przykład Władysław Frasyniuk, Zbigniew Janas).

4.3. Wizja zmian

Zmiana aktualnego stanu Polski to ciąg zdarzeń oraz ich rezultatów przekształcających warunki życia i prowadzenia Kraju.

Wizja pożądana, czyli docelowa, to wspólnota sprawnie zarządzanego Kraju, odgrywającego istotną rolę w UE, którego obywatele są zadowoleni z życia, dumni z całego swojego dziedzictwa i osiągnięć, oraz z przynależności do społeczności nowoczesnych i wysoko rozwiniętych krajów świata. Wizja pożądana to uczynienie Polski lepszym miejscem

dla życia naszego i naszych dzieci, bez jakichkolwiek wykluczeń i podziałów, oraz gościnnym dla innych obywateli świata.

Wizji pożądanej nie osiągnie się w krótkim okresie i bez wysiłku. Trzeba widzieć co najmniej dwa etapy: wizję bliższą (okres czterech lat po wygranych wyborach 2023r lub przedterminowych), i wizję docelową (pożądaną), której horyzont musi zostać dookreślony.

Ważnym odniesieniem bliższej wizji zmian jest stosunek do aktualnej rzeczywistości, z której należy zaaprobować rzeczy wartościowe. Na przykład, w krótkim okresie trzeba zachować istniejącą Konstytucję, ale rozpocząć profesjonalny dialog społeczny na temat potrzeby i zakresu jej ulepszenia. Powinny być w niej początkowo zachowane prawa nabyte oraz to co jest wartościowe i zgodne z ideą zmian. Przykłady: 1) 500+; 2) przywileje podatkowe dla młodych pracowników – albo udoskonalenie systemu emerytalnego; 3) „13 emerytura”; itp. Takie prawa nabyte powinny być dyskutowane w dialogach społecznych, celem ustalenia ich wartości w dłuższym okresie oraz potrzeb zmian.

Wizja bliższa powinna być zdefiniowana i opisana jako rezultat pracy Okrągłego Stołu Konsolidacji Demokratycznej (OSKD) i obejmować kierunkową zgodę partnerów co do akceptacji kluczowych wartości demokratycznego i praworządnego państwa, czyli fundamentu konsolidacji aktualnej opozycji polityczno-obywatelskiej.

4.4. Kierunki i mechanizm zmian

Proponowane wyżej zasady można egzekwować tylko wtedy, gdy ma się władzę, czyli zdolność wywierania wpływu na ludzi lub rzeczy, a prościej rzecz ujmując - zdolność do zrobienia czegoś lub wpływania na bieg wydarzeń (por. Bolton 2018). Tę w zasadzie banalną prawdę powinni sobie przyswoić dumni i często egocentryczni politycy. Dla nich wyróżnienie się wśród społeczeństwa i rozpoznawalność jest ważniejsza od dobra wspólnego i konsolidacji opozycji na rzecz oczekiwanych zmian w naszym Kraju. Jeśli taka postawa się upowszechni to ci bardziej znani z telewizji lub radia zostaną w kolejnych kadencjach posłami lub senatorami, ale demokratycznych zmian nie wprowadzimy.

Postulowane zmiany muszą jednak być w pełni demokratyczne, to jest zgodne ze standardami demokracji najbardziej demokratycznych krajów świata (wzorzec dla nas). Demokratyczną drogą są wybory parlamentarne i samorządowe połączone z presją ruchów obywatelskich. Mogą one doprowadzić do autorefleksji obecnie rządzącą prawicę i

przyczynić się do ogłoszenia rządu tymczasowego lub przedterminowych wyborów parlamentarnych.

Okrągły stół konsolidacji demokratycznej (OSKD) może być jedynym podmiotem prowadzącym skutecznie proces przygotowywania zmian w okresie do wyborów w 2023 r. lub wcześniej. W zależności od uzgodnień, może on mieć podstoliki oraz rozmaite formy wsparcia.

Podstawową zasadą są zmiany stopniowe (a nie rewolucyjne), kompleksowe i etapowe w ciągłym dialogu ze wszystkimi siłami obywatelskimi bez żadnych wykluczeń.

Główne kierunki zmian w krótkim okresie (wizja bliższa).

Wizja bliższa to 1) diagnozowanie Kraju; 2) ustalenie i wprowadzenie zmian najważniejszych i najpilniejszych, w tym zachowanie dobrych składników i cech Polski; 3) ustalenie pożądanej i podzielanej przez partnerów wizji rozwoju Kraju; 4) oraz określenie zasad praktycznego dochodzenia do wizji pożądanej. Wizja bliższa ma dwa okresy w siedmiu latach: do wyborów parlamentarnych w 2023r lub wcześniej (niespełna trzy lata lub mniej) i ewentualny okres czterech lat po wygraniu tych wyborów. W okresie do 2023r OSKD musi przede wszystkim przygotować zasady wygrania wyborów. Jest to krótkookresowy cel polityczny – strategiczny, będący podstawą wszystkich pozostałych działań. Po tym okresie OSKD musi rozstrzygnąć, czy aktualny system zarządzania Krajem umożliwi przeprowadzenie zmian. Jeśli tak to wówczas OSKD się rozwiązuje. Jeśli nie - jego rola może być długookresowa. W tym drugim wypadku konieczne jest wmontowanie OSKD w system zarządzania Krajem.

Główne kierunki zmian w długim okresie (wizja pożądana).

Zmiany systemu zarządzania Krajem – filozofia demokracji liberalnej z elementami społeczno-wspólnotowymi; filozofia istotnego wspierania wspólnotowości UE oraz w świecie; przywrócenie obywatelowi ostatecznie dominującej i rozstrzygającej roli w Kraju; zmiana roli państwa na służebną i pomocniczą (subsydiarną) w stosunku do obywateli; profesjonalizacja systemu zarządzania na gruncie nauk, zwłaszcza nauk o zarządzaniu; postawienie przyrody i środowiska na pierwszym planie kształtowania jakości i bezpieczeństwa życia.

Szczególne jednak znaczenie będzie miała zgoda partnerów OSKD lub później koalicjantów parlamentarnych do stworzenia akceptowalnych ram strategii rozwoju Kraju i poszczególnych jego podsystemów w długim horyzoncie. Nadzór sprawczy nad konsensualnymi ustaleniami partnerów politycznych w okresie przedwyborczym mógłby

sprawować Rzecznik Praw Obywatelskich, a okresie po wyborach nowy Premier koalicji, która uzyska największe poparcie w wyborach parlamentarnych.

4.5. Zasady wdrożenia i urzeczywistniania konsolidacji i zmian

Uzgodnienie konsolidacji i późniejszych zmian musi nastąpić na gruncie kluczowych zmiennych zapewniających jej skuteczność, integrację i spójność. Są to, np., 1) wartości (dążenia i poglądy), podzielane przez obywateli; 2) uzgodnienie zbieżności w ocenie sytuacji; 3) uzgodnienie zbieżności w ocenie potencjału Polski; 4) uzgodnienie zbieżności w określeniu i ocenie barier i ryzyka rozwoju.

Podstawą konsolidacji nie może być jakikolwiek egocentryzm. Szczególną rolę upatruje się, oprócz dialogu, w profesjonalizmie zmian. Należy z całą mocą podkreślić, że konieczne jest wsparcie OSKD przez interdyscyplinarne zespoły ekspertów.

Kluczową rolę w konsolidacji i wprowadzaniu zmian odgrywa odpowiedzialność i doskonalenie zarządzania zmianami. OSKD musi udzielić swoistej gwarancji przeprowadzania zmian, biorąc pod uwagę ich zgodność z deklaracjami oraz interesami Polski. Gwarancja zmian ze strony podmiotu dokonującego zmiany to również rozliczenie się z odpowiedzialności za wdrożenie i urzeczywistnienie zmian.

Wreszcie, w przeprowadzaniu zmian, w całym ich systemie i okresie, muszą być obecne obywatelskie: kontrola zmian; nadzór nad zmianami; uczenie się w procesie zmian; aktywne doskonalenie zmian.

Podstawową jednak sprawą, swoistym kryterium rozstrzygającym o jej powodzeniu Konsolidacji, jest zdolność przekonania liderów opozycji politycznej i obywatelskiej oraz ich zwolenników do uruchomienia procesu utworzenia Okrągłego Stołu Konsolidacji Demokratycznej. Tylko taki proces może doprowadzić do powszechnie oczekiwanego stanu, który tak pięknie nazwała niedawno nasza noblistka, Olga Tokarczuk: „O, jakbym chciała mieć jeszcze w życiu u władzy kogoś, komu ufam, kogo szanuję, kto ma kompetencje, wizję na przyszłość. Komu autentycznie zależy na wspólnym dobru, a nie utrzymaniu władzy za wszelką cenę, nawet – jak teraz przy okazji wyborów – po trupach. Marzy mi się władza, która traktowałaby obywateli z szacunkiem i autentyczną tolerancją, próbując pogodzić różne, często sprzeczne potrzeby. Wiem, słyszę się. To brzmi naiwnie, ale naiwność nie zawsze jest głupotą, często wyraża jakąś przeczuwaną naturalną idealną oczywistość. Jestem zmęczona

taką polityka, jaką mamy w Polsce. „Łowieniem w mętnej wodzie”, przepychaniem z ironicznym uśmieszkiem partykularnych celów. Malutkimi nocnymi zamachami stanu. Bezwstydnym cynizmem” (Tokarczuk 2020).

5. Podsumowanie

Redaktorzy niniejszego dokumentu, mającego charakter dyplomatycznego Memorandum porozumienia obecnej opozycji parlamentarnej oraz obywatelskiej, zredagowali i zsyntetyzowali poglądy wielu naszych współobywateli. Jesteśmy wszyscy zatroskani dalszym rozwojem Kraju, pragniemy przywrócić demokrację konstytucyjną i praworządność, nie zgadzamy się na system autokratyczny.

Zatrzymanie zgubnej degradacji Polski przez rządzącą zjednoczoną prawicę wymaga podjęcia pilnych działań koncepcyjnych i realnych na rzecz utworzenia Okrągłego Stołu Konsolidacji Demokratycznej opozycji politycznej i obywatelskiej. Proces ten musi być wspierany przez profesjonalistów różnych dziedzin.

Niniejszy dokument prezentuje główne czynniki sytuacyjne i kontekstualne słabnącej sytuacji strategicznej. Na tym fundamencie proponujemy zasady politycznej konsolidacji demokratycznej oraz model konsolidacji opozycji polityczno-obywatelskiej. Model ten zawiera określenie sugerowanych: 1) celów konsolidacji; 2) podmiotu dokonującego zmiany; 3) wizji zmian w krótkim i długim okresie; 4) kierunków i mechanizmu zmian 5) sposobów wdrożenia oraz urzeczywistnienia konsolidacji i zmian. Ostatecznym warunkiem zrealizowania prezentowanej koncepcji politycznej jest konieczność przejęcia w sposób demokratyczny władzy parlamentarnej przez opozycję polityczno – obywatelską, dobrze zorganizowaną programowo i instytucjonalnie.

6. Załączniki

Ad 4.2. Załącznik 1 - Sugestia podmiotów Porozumienia

Kluczowymi uczestnikami okrągłego stołu powinny być wiodące organizacje polityczne i obywatelskie oraz ich liderzy, które swoją dotychczasową postawą deklarują gotowość i determinację w walce o demokratyczną i praworządną Rzeczpospolitą. Opierając się na konsultacjach obywatelskich autorzy niniejszego Memorandum uważają, że OSKD powinny

utworzyć następujące kluczowe organizacje polityczne i obywatelskie, wspierane autorytetami eksperckimi.

- 1) Organizacje polityczne:
 - a) Koalicja Obywatelska,
 - b) Koalicja partii lewicowych,
 - c) Koalicja Polska (PSL, PED),
 - d) Ewentualnie inne parlamentarne lub pozaparlamentarne partie polityczne, które szanują praworządność i demokrację oraz nie odwołują się w swoich programach i działaniach do nacjonalizmu, fundamentalizmu religijnego oraz nie są przeciwnikami naszego członkostwa w Unii Europejskiej.
- 2) Organizacje obywatelskie:
 - a) Ruch Wspólna Polska (Rafała Trzaskowskiego),
 - b) Ruch Polska 2050 (Szymon Hołownia),
 - c) Ruch Ośmiu Gwiazd,
 - d) Ruch Ogólnopolski Strajk Kobiet,
 - e) Ruch społeczno-zawodowy Inicjatywa Wolne Sądy,
 - f) Ewentualnie inne organizacje obywatelskie, powstałe w sprzeciwie wobec łamania praworządności w naszym Kraju przez rząd PiS (na przykład Akcja Demokracja, Obywatele RP, Komitet Obrony Demokracji).
- 3) Przedstawiciele organizacji eksperckich i zawodowych z następujących dziedzin:
 - a) Politologii i marketingu politycznego,
 - b) Zarządzania strategicznego,
 - c) Gospodarki (na przykład Forum Obywatelskiego Rozwoju),
 - d) Stowarzyszeń sędziów i prokuratorów,
 - e) Systemu opieki zdrowotnej,
 - f) Edukacji i szkolnictwa wyższego,
 - g) Ochrony środowiska i klimatu,
 - h) Organizacji wspierających osoby wymagające szczególnego wsparcia ze strony państwa (na przykład niepełnosprawnych, seniorów, bezdomnych, żyjących poniżej granicy ubóstwa etc.)
 - i) Polityki zagranicznej, w tym naszego członkostwa w UE i NATO.

Rolę lidera w obradach okrągłego stołu, będącego swoistym *primus inter pares*, mógłby pełnić obecny Rzecznik Praw Obywatelskich, Adam Bodnar.

Ad 4.3. Załącznik 2 - Wartości i obszary strategiczne w wizji zmian

Sugerujemy następujące wartości.

1) demokracja konstytucyjna, w której panują rządy większości przy poszanowaniu mniejszości etnicznych, wyznaniowych, seksualnych, kulturowych, i in.;

2) trójpodział władzy, czyli odrębność i niezależność władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej;

3) praworządność, czyli taki system polityczny, w którym nie tylko zwykli obywatele, ale przede wszystkim władze publiczne działają na podstawie i w granicach prawa;

4) racjonalny model organizacji państwa, czyli taki, w którym:

a) prawo stoi ponad władzą, a nie odwrotnie;

b) państwo wspiera na zasadach pomocniczości społeczeństwo wolnych obywateli, a nie odwrotnie;

c) istnieje neutralność światopoglądowa, gwarantująca każdemu prawa do wolności i równości;

d) chroniona jest gospodarka oparta na prywatnej własności, równości podmiotów i konkurencji oraz równoważeniu z nimi wartości pozaekonomicznych i bezpieczeństwa;

e) stosuje się przyzwolony przymus społeczny tylko wówczas, gdy jest to niezbędne dla osiągnięcia absolutnie najważniejszych celów narodowych, w tym, kiedy bardzo istotnie zawodzi rynek;

f) występuje apolityczność i transparentność urzędnicza oraz jasne reguły zarządzania kapitałem ludzkim, wyłącznie na podstawie kompetencji zawodowych, a nie przynależności partyjnej;

g) sektor państwowy jest ograniczony do niezbędnego minimum, a zarządzanie państwem jest w możliwie najwyższym stopniu sfederalizowane i zdecentralizowane.

5) prawda w życiu publicznym, którą mogą gwarantować tylko media publiczne, niezależne od rządzących i państwa;

6) pokojowa współpraca międzynarodowa, oparta na idei i konieczności ponadnarodowej współpracy (kooperacji pozytywnej) i rozwiązywaniu globalnych i lokalnych problemów XXI wieku.

Natomiast wizja docelowa powinna być uzgodniona w zakresie celów i kierunkowych sposobów ich urzeczywistnienia w dłuższej w perspektywie, dla niektórych podsystemów zarządzania państwem w okresie krótszym na przykład 5 lat (dla systemu opieki zdrowotnej czy edukacji), dla innych w okresach dłuższych, na przykład 8-10 lat (przygotowanie Kraju do wejścia do strefy Euro), czy jeszcze dłuższych okresów, na przykład 30 lat (dla systemu ochrony klimatu i dekarbonizacji naszej gospodarki).

Uzgodnienie przez podmioty tworzące okrągły stół wizji rozwoju Polski w krótkim i długim horyzoncie będzie podstawą do jej operacjonalizacji w formie skonstruowania strategii rozwoju naszego Kraju oraz kluczowych jego podsystemów. Strategia taka, a w niej poszczególne strategie obszarowe lub domeny rzeczowe powinny odpowiadać na kluczowe wyzwania współczesności, stojące przed Polską. Sugerujemy następujące obszary strategii.

- 1) ochronę klimatu lub szerzej środowiska naturalnego,
- 2) bezpieczny system opieki zdrowotnej (zwłaszcza w czasach nasilającej się epidemii), w tym opieki nad najsłabszymi grupami społecznymi, czyli osobami niepełnosprawnymi i ich rodzinami oraz seniorami,
- 3) nowoczesną edukację młodzieży i nauczycieli oraz wzrost prestiżu zawodu nauczyciela szkolnictwa podstawowego, średniego i wyższego, w tym poprawa innowacyjność badań naukowych i ich zastosowań,
- 4) racjonalne ukształtowanie i wykorzystanie potencjału polskiego rolnictwa,
- 5) zdynamizowanie innowacyjnego rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- 6) ograniczenie nadmiernie rozbudowanego sektora przedsiębiorstw państwowych i odebranie politykom wpływu władczego na niego,
- 7) przywrócenie ładu politycznego, w oparciu o istniejącą Konstytucję. Jej ewentualna zmiana, przy aktualnych nastrojach społecznych i podziałach politycznych, jest kwestią długiego okresu. Ład polityczny powinien:
 - a) zapewnić odrębność i podział władzy ustawodawczej, wykonawczej i sędziowskiej (tzw. trójpodział władzy),
 - b) odbudować konstytucyjne organa nadzoru nad rządzącymi i uchwalanym przez nich prawem, które zostały zawłaszczane przez PiS,
 - c) przywrócić praworządność, tak aby władza mogła podejmować decyzje tylko na podstawie i w granicach prawa,
 - d) zapewnić niezależność mediów publicznych od władz i administracji państwa,

- e) zmodyfikować system wyborczy w kierunku zapewnienia większej reprezentatywności społeczeństwa oraz kontroli przez społeczeństwo organów wybieralnych,
 - f) zapewnić apolityczność urzędników państwowych,
 - g) rozdzielić funkcję prokuratora generalnego i ministra sprawiedliwości,
 - h) przywrócić w pełni niezależne i obiektywne konkursy na najwyższe stanowiska urzędnicze w państwie,
 - i) zmienić spetryfikowany system finansowania partii politycznych,
 - j) zapewnić bezstronność państwa w sprawach religijnych oraz faktyczną, a nie nominalną ochronę praw i wolności mniejszości.
 - k) Doprowadzić do faktycznego rozdziału kościoła od państwa.
- 8) Konieczność zbudowania gospodarki opartej na wiedzy, zdolnej, przy wsparciu zreformowanego państwa, do realizacji równoważnych celów ilościowych i jakościowych, ekonomicznych i społecznych, równoważenia kapitału ekonomicznego, społecznego i instytucjonalno-organizacyjnego (por. Frąckowiak, s. 45).

7. Źródła

1. Bolton M., 2018, *Jak skutecznie protestować. Power Protest*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA, Warszawa
2. Frąckowiak W., 2020, *Państwo i gospodarka w postpandemii*, maszynopis niepublikowany, Poznań 2020, s. 45; por. Rzeczpospolita 01.07.2020r
3. Szłapka A., 2020, *Opozycja. Scenariusze na przyszłość*, Rzeczpospolita 01.12.2020
4. Wywiad z Olgą Tokarczuk, wyborcza.pl; 13 IV 2020r.
5. Wywiad Sz. Hołowni w programie TVN 24 „Fakty po Faktach”, 7 grudnia 2020

Redaktorzy opracowania

M. Pankowski, (dr inż. nauk o zarządzaniu),

Hubert Witczak, (dr hab. nauk o zarządzaniu).